

(इंग्रजीमध्ये टंकलिखित केलेल्या न्यायनिर्णयाचा मराठी अनुवाद)

यू. पी. आवास एवम विकास परिषद इत्यादी

विरुद्ध

उदय राम (मयत) मार्फत एल. आर. एस. आणि अन्य इत्यादी

१७ मार्च १९९७

[न्यायमूर्ती के. रामास्वामी आणि न्यायमूर्ती जी. टी. नानावटी]

भूमि संपादन अधिनियम, - १८९४

कलम ४ (१) आणि १८ - दुरुस्ती कायदा ६८/१९८४ च्या तरतुदींचा वापर - कलम ४ (१) अंतर्गत अधिसूचना ९ मे १९७० रोजी प्रकाशित झाली - भूमी अधिग्रहण अधिकाऱ्याने २८ मार्च १९८० रोजी निवाडा पारित केला - संदर्भ न्यायालयाने १५ मे १९८५ च्या डहुकूमनाम्याद्वारे भरपाई वाढवली आणि दुरुस्ती कायदा ६८/१९८४ अंतर्गत उपलब्ध असलेले वर्धित लाभ देखील मंजूर केले आणि असा दावा केला की दुरुस्ती कायद्याच्या तरतुदी लागू नाहीत कारण कार्यवाही अंतर्गत सुरू करण्यात आली होती. यु. पी. आवास एवम विकास परिषद कायदा ज्या अंतर्गत नुकसान भरपाई निश्चित करण्यासाठी विशेष कार्यपद्धती विहित केलेली आहे, उच्च न्यायालयाने हा वाद फेटाळून लावला आणि भरपाईमध्ये आणखी वाढ केली, कारण दुरुस्ती कायदा ६८/१९८४ चा कोणताही अर्ज नसल्यामुळे, उच्च न्यायालयाच्या आदेशाच्या मर्यादेपर्यंत दुरुस्ती कायदा बाजूला ठेवला - वर्धित नुकसानभरपाईवर १५% दराने दिलाश्याची रक्कम दिली जाईल आणि उत्तर प्रदेश अधिनियमा च्या खंड आणि परिशिष्ट १५ नुसार ६% व्याज आणि आवास एवम विकास परिषद अधिनियम, १९६५

सत्यपाल आणि इतर विरुद्ध उत्तर प्रदेश राज्य, [१९९६] पूरक. ९ एस. सी. आर २०३; यू. पी. अवस इवम विकास परिषद, लखनौ विरुद्ध लता अवस्थी, [१९९५] ३ एस. सी. सी. ५७३ आणि यू. पी. अवस इवम विकास परिषद विरुद्ध हकीम सिंग आणि इतर, [१९९७] खंड. ९ एस. सी. सी. ६०७ वर अवलंबून होते.

नागपूर सुधार विश्वस्त मंडळ आणि अन्य विरुद्ध विठ्ठल राव, [१९७३] १ एस. सी. सी. ५००, लागू न करण्यायोग्य.

गौरी शंकर गौर आणि इतर विरुद्ध उत्तर प्रदेश राज्य, [१९९४] १ एस. सी. सी. ९२, उद्धृत केले. दिवाणी अपील न्यायाधिकरण: दिवाणी अपील क्रमांक २४०९/१९९७ इत्यादी. इत्यादी. अलाहाबाद उच्च न्यायालयाच्या प्रथम अपील क्रमांक ७५७ मधील दिनांक २.५.९६ च्या निर्णय आणि आदेशावरून

अपीलकर्त्यासाठी पी. के. जैन.

प्रतिवादींसाठी जितेंद्र मोहन शर्मा.

न्यायालयाने पुढील आदेश दिला

दिवाणी अपील क्रमांक - २४०९, २४११ -१२, २४१०, २४१३/९७: [०एसएलपी (फौ) क्रमांक २४७८३, २४७८६, २४७८७, २४७८४ आणि २५१४८/९६]

विलंब माफ केला. अनुमती दिली.

आम्ही दोन्ही बाजूंच्या वकिलाना ऐकले आहेत. अलाहाबाद उच्च न्यायालयाच्या विभागीय खंडपीठाने २ मे १९९६ रोजी प्रथम अपील क्र. ७५७/८६ आणि तुकडीमध्ये दिलेल्या निकालावरून विशेष अनुमतीद्वारे हे अपील केले आहेत.

भूमि संपादन अधिनियमाच्या, १८९४ च्या कलम ४ (१) अंतर्गत (थोडक्यात, 'कायदा') अधिसूचना ९ मे १९७० रोजी प्रकाशित करण्यात आली. भूमि संपादन अधिकाऱ्याने २८ मार्च १९८० रोजी त्यांचा निवाडा मंजूर केला. प्रतिवादींनी कलम १८ अंतर्गत संदर्भ असल्याचा दावा केला. जिल्हा न्यायाधीशांनी नुकसानभरपाई वाढवून रु. १४/- प्रति चौरस यार्ड नुसार १५ मे १९८५ च्या आदेशानुसार त्याच्या निवाडा आणि हुकूमनामा दिला. संदर्भ न्यायालयाने दुरुस्ती कायदा ६८/१९८४ च्या तरतुदीही लागू केल्या आणि दुरुस्ती कायद्यांतर्गत वाढीव लाभ मंजूर केले. अपील परिषदेने असा दावा केला की यू. पी. आवास एवं विकास परिषद कायद्यांतर्गत कार्यवाही सुरू करण्यात आली असल्याने दुरुस्ती कायदा लागू होत नाही, ज्या अंतर्गत नुकसानभरपाई निश्चित करण्यासाठी विशेष प्रक्रिया विहित करण्यात आली आहे. उच्च न्यायालयाने हा युक्तिवाद फेटाळला आहे आणि नुकसानभरपाई रु. २८. ३५ प्रति चौरस यार्ड. त्यामुळे विशेष अनुमतीद्वारे हे अपील केले जाते.

नुकसानभरपाई ठरवण्याच्या पद्धतीच्या गुणवत्तेमध्ये जाण्याची गरज नाही. दुरुस्ती कायदा ६८/१९८४ च्या तरतुदी लागू होण्याचा प्रश्न आहे. गौरी शंकर गौर आणि इतर विरुद्ध उत्तर प्रदेश राज्य, [१९९४] १ एस. सी. सी. ९२ मध्ये मतभेद आहेत, त्यानंतर या न्यायालयाने सत्यपाल आणि इतर विरुद्ध उत्तर प्रदेश राज्य, [१९९६] पुरवणी मधील प्रश्नावर विचार केला आहे. ९ एस. सी. आर. २०३, नुकसानभरपाईच्या निर्धारणासंदर्भात. या न्यायालयाने यू. पी. अवस इवम विकास परिषद, लखनौ विरुद्ध लता अवस्थी, [१९९५] ३ एस. सी. सी. ५७३ आणि यू. पी. अवस इवम विकास परिषद विरुद्ध हकीम सिंग आणि अन्य, [१९९७] खंडात तेच कायम ठेवले आहे. ९ एस. सी. सी. ६०७.

प्रतिवादींच्या विद्वान वकिलांनी असा युक्तिवाद करण्याचा प्रयत्न केला की दुरुस्ती कायद्याच्या लागू होण्याविषयी मतभेदाच्या विरोधात एक तर समावेशाद्वारे किंवा तीन न्यायाधीशांच्या

खंडपीठाच्या संदर्भात संदर्भ आहे. दुरुस्ती कायदा केवळ संदर्भाद्वारे आहे आणि समावेशाद्वारे नाही हे त्यानंतरच्या निर्णयांनी मान्य केले आहे हे लक्षात घेता, दुरुस्ती कायद्याला लागू होत नाही. त्यानंतर नागपूर सुधार विश्वस्त मंडळ आणि अन्य विरुद्ध विठ्ठल राव, [१९७३] १ एस. सी. सी. ५०० मधील निकालावर अवलंबून राहून असा युक्तिवाद केला जातो की अधिनियमापेक्षा वेगळ्या अधिनियमांतर्गत नुकसानभरपाई देणे हे कलम १४ चे उल्लंघन आहे. त्यातील गुणोत्तर या प्रकरणांमध्ये वस्तुस्थितीला लागू होत नाही. हे असे प्रकरण होते ज्यात अधिनियमाच्या स्वतःच्या अधिकारांना कलम २२६ अंतर्गत आव्हान देण्यात आले होते. या प्रकरणात तो प्रश्न उद्भवला नाही कारण हे अपील कायद्याच्या कलम १८ अंतर्गत संदर्भखाली आले होते.

त्यानुसार अपीलांना मान्यता दिली जाते. दुरुस्ती कायदा ६८/१९८४ लागू करण्याच्या मर्यादित उच्च न्यायालयाचे आदेश बाजूला ठेवले आहेत. वाढीव नुकसानभरपाईवर १५ टक्के दराने, अधिनियमच्या अनुसूची आणि कलम १५ अंतर्गत ६ टक्के दराने व्याज दिले जाईल. अपीलकर्त्याला हा आदेश मिळाल्याच्या तारखेपासून सहा महिन्यांच्या आत रक्कम भरण्याचे निर्देश दिले जातात. खर्चा बाबत आदेश नाहीत.

दिवाणी अपील क्रमांक २४१४-२४१५१९७. @ एस. एल. पी. (फौ) क्रमांक. ७२०४-०५/९७
[सीसी क्रमांक २७९७ आणि २८८९/९७]

विलंब माफ केला.

अनुमती दिली

वरील निकालानंतर ही याचिका फेटाळली जाते.

खर्चाबदल कोणतेही आदेश नाहीत

आर. पी.

२४१४-१५/९७ हे अपील फेटाळण्यात आले.

अस्वीकरण

या न्याय निर्णयाच्या मराठी भाषेतील या अनुवादाचा वापर हा पक्षकार असल्यास त्याच्या तिच्या मातृभाषेमध्ये त्याचा अर्थ समजून घेण्यापुरताच मर्यादित राहील आणि त्याचा इतर कोणत्याही कारणाकर्ता वापर करता येणार नाही तसेच इंग्रजी भाषेतील हाच सर्व व्यावहारिक आणि कार्यालयीन वापरा करिता विश्वसनीय असेल आणि तोच त्यातील आदेशाच्या निष्पादन आणि अंमलबजावणी करता वैध मानला जाईल.